

• maritieme archeologie in
**Divers
Paradise**

▲ De oostkust, nabij de vuurtoren van Spelonk, is een verraderlijk gebied waar in het verleden vele schepen zijn vergaan.

Bonaire staat bekend als een paradijs voor duikers vanwege de kleurrijke koraalriffen en de grote verscheidenheid aan onderwaterleven. Het Bonaire National Marine Park bevat echter ook een groot aantal archeologische vondsten, zoals scheepswrakken, historische ankerplaatsen en talloze artefacten als kanonnen en ankers. De afgelopen jaren zijn een aantal van deze vindplaatsen onderzocht door archeologen van *The Shipwreck Survey*. In samenwerking met parkbeheer organisatie STINAPA documenteren zij het onderwater archeologisch erfgoed rondom het eiland, met als doel meer te weten te komen over de maritieme geschiedenis van het eiland.

Door de jaren heen heeft het team ook de ankerplaatsen bij de ZOUTPANNEN onderzocht.

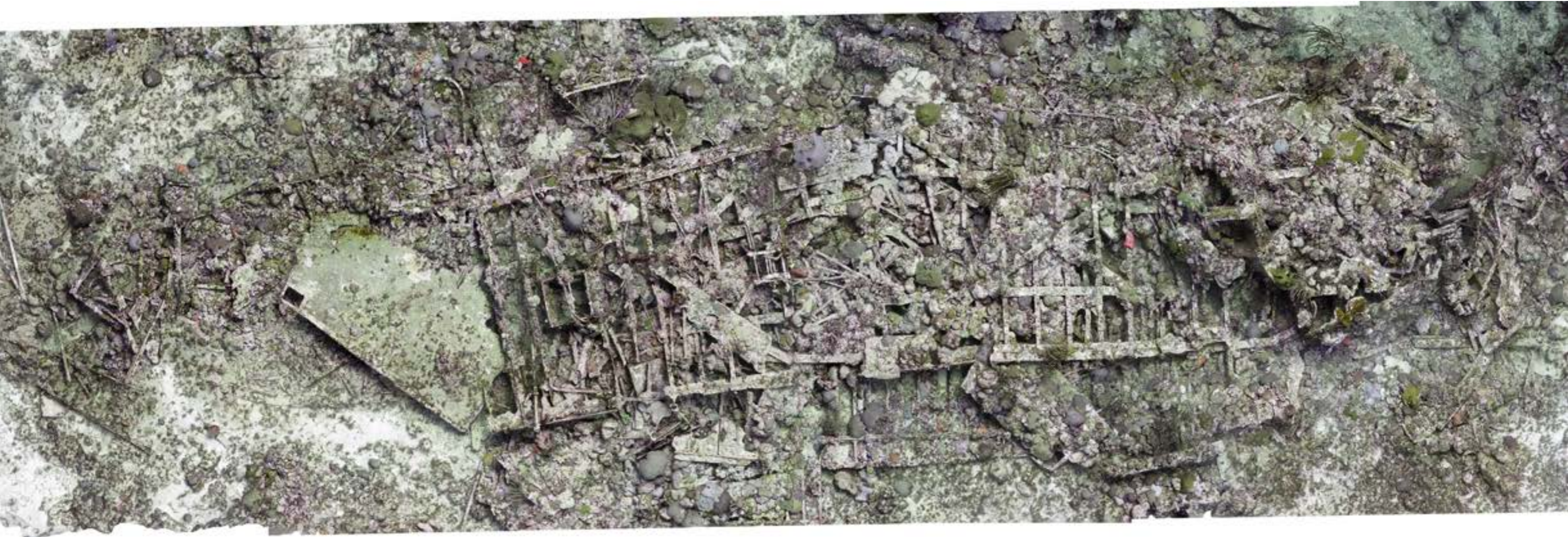

Deze informatie wordt onder andere gebruikt voor het maken van een inventarisatie en kaart van al het archeologische erfgoed in de wateren rondom het eiland. Maar wat is er nou zo interessant aan de maritieme geschiedenis van Bonaire en de overblijfselen die onder water te vinden zijn? Eeuwenlang was Bonaire een belangrijke producent van zout. Voordat koelkasten en vriezers hun intrede deden was zouten een van de weinige manieren om voedsel langer houdbaar te maken. Zonder zout was het bijvoorbeeld lastig om lange zeereizen te maken. De natuurlijke zoutpannen op Bonaire werden vanaf de zeventiende eeuw door de Nederlandse kolonistors en tot slaaf gemaakte Afrikanen omgebouwd tot ingedamde pannen die zeer productief bleken. Schepen van alle uithoeken van de Atlantische wereld kwamen naar Bonaire om zout te kopen en te verschepen naar Europa, Noord- en Zuid-Amerika en andere Caribische eilanden. Dit ging niet altijd goed; het zuidelijke deel van Bonaire was 's nachts lastig te zien vanaf het water, waardoor een aanvaring met de rotsachtige kust een van de grootste gevaren was van het handel drijven in deze regio. Mede hierdoor zijn er talloze schepen vergaan rondom het eiland. Van al deze maritieme activiteiten zijn overblijfselen in de zee achtergebleven.

Verraderlijke oostkust

Historische bronnen maken melding van tientallen schepen die rondom Bonaire vergaan zijn gedurende de afgelopen vier eeuwen. Van deze schepen is vaak niet meer zo veel over. Houten schepen worden binnen enkele jaren opgegeten door de paalworm. Bovendien liepen veel schepen op de klippen aan de verraderlijke oostkust, waar de verwoestende golfslag de wrakken in een mum van tijd uit elkaar breekt. Wat er vaak overblijft zijn kanonnen, ankers en andere metalen objecten. Er zijn echter ook metalen schepen rondom het eiland vergaan. De afgelopen jaren heeft het team onderzoek gedaan naar een scheepswrak aan de oostkust, nabij de vuurtoren van *Spelonk*. Dit was een verraderlijk gebied waar in het verleden vele schepen zijn vergaan. In 1910 werd daarom een vuurtoren – de hoogste van het eiland – gebouwd op deze locatie. Nabij de vuurtoren liggen enkele moderne wrakken in het water, maar ook een 45 meter lang historisch schip gemaakt van metaal. Het complete doch ingezakte wrak bevindt zich op 24 meter diepte en is begroeid met koralen en sponzen. Het team heeft het wrak inmiddels twee keer gedocumenteerd, in 2017 en 2023. Het plan is om volgend jaar terug te gaan en het wrak nogmaals te documenteren. Met deze informatie kan onderzocht worden of en hoe het wrak door de jaren heen is veranderd. Deze inzichten kunnen vervolgens worden gebruikt voor een managementplan of toegepast worden in de studie van andere wrakken. De identiteit van het schip is nog onbekend. Toekomstig archiefonderzoek zal uit moeten wijzen wat voor schip het precies is, waar het vandaan kwam en waarom het vergaan is op deze plek.

Verloren ankers vielen vaak langs de dropoff de diepte in en kwamen daar vast te zitten.

Het complete doch ingezakte wrak bij SPELONK bevindt zich op 24 meter diepte en is begroeid met koralen en sponzen.

Schepen verloren bij duikstek RED SLAVE regelmatig een anker.

INFORMATIE

THE SHIPWRECK SURVEY

The Shipwreck Survey is opgericht door Ruud Stelten. Na meer dan een jaar in de Nederlandse commerciële archeologie te hebben gewerkt, werd Ruud in 2011 eilandarcheoloog op Sint-Eustatius in het Caribisch gebied. Sindsdien heeft hij talloze onderwater- en terrestrische archeologische projecten en veldscholen geleid. In 2016 richtte Ruud Terramar Museum op, een nieuw archeologisch museum op Bonaire. Een jaar later richtte hij The Shipwreck Survey op om zich volledig te richten op onderwaterarcheologisch onderzoek en exploratie. The Shipwreck Survey geeft ook trainingen in het bestuderen, documenteren en opgraven van archeologische vindplaatsen onder water. Zij doen dit door middel van veldscholen en expeditie die toegankelijk zijn voor studenten en archeologieliefhebbers van alle niveaus. Ze hebben een actief tweemaal per jaar veldprogramma in Caribisch Nederland. Daarnaast worden er elk jaar verschillende expeditie naar exotische locaties over de hele wereld georganiseerd.
www.theshipwrecksurvey.com

Red Slave

Maritieme archeologie is meer dan alleen de studie naar scheepswrakken. Door de jaren heen heeft het team ook de ankerplaatsen bij de historische zoutpannen onderzocht. Bij de Oranje Pan, de duikstek staat bekend als Red Slave, zijn langs de dropoff talloze ankers gedocumenteerd. De locatie van de ankers geeft aan waar de historische ankerplaats was, maar ook hoe slecht deze eigenlijk was. Schepen verloren bij de Oranje Pan regelmatig een anker doordat de ankergrond te klein was. Hierdoor vielen ankers vaak langs de dropoff de diepte in en kwamen daar vast te zitten. De ankers liggen veelal tussen enorme hopen ballaststenen. Deze werden bij aankomst op Bonaire door schepen gedumpt om plaats te maken in het ruim voor een lading zout. Onderzoek naar deze ankers kan informatie verschaffen over de schepen die op Bonaire handel kwamen drijven en in welke tijdsperiode ze dat deden. De meeste ankers bij de Oranje Pan hebben een ijzeren stok, wat aangeeft dat ze dateren uit de negentiende of vroeg twintigste eeuw. Dit komt overeen met historische documentatie.

Archeologische objecten

Vorig jaar is het team begonnen met het in kaart brengen van de diepe delen van de dropoffs bij onder andere Red Slave. Hiervoor hebben ze een Remotely Operated Vehicle (ROV) ingezet, die de zeebodem inmiddels tot op een diepte van 122 meter heeft afgezocht naar ankers, ballast en andere archeologische objecten. Met de ROV zijn inmiddels 9 ankers op grote diepte gelokaliseerd en gedocumenteerd. Het grote voordeel van een ROV ten opzichte van technische duikers is dat er veel efficiënter en veiliger op grote diepte gewerkt kan worden. De ROV kan foto- en video-opnames maken en met akoestische positiebepaling kan elke vondst nauwkeurig in kaart worden gebracht.

Nog genoeg te ontdekken

Toekomstig onderzoek zal zich richten op andere historische ankerplaatsen rondom het eiland, waaronder Slagbaai, Karpata en de Witte Pan. Ook zal de survey aan de ruwe oostkust voortgezet worden om ook daar zoveel mogelijk archeologische resten in kaart te brengen. Ondanks dat Bonaire een populaire bestemming is voor duikers van over de hele wereld, is er nog genoeg te ontdekken en zullen archeologen de komende jaren hun handen vol hebben aan het maritiem archeologisch erfgoed van het eiland.

DUIKCENTRUM BONAIRE

WANNADIVE

Wannadive begon ooit vanuit een achtertuin op Bonaire. Ruim twintig jaar later zijn ze uitgegroeid tot een vijfsterren PADI IDC-duikcentrum met alle denkbare duikerservices. We spraken met de eigenaren Emma van der Veen en Alex Broeders.

Wannadive heeft meerdere vestigingen op Bonaire, waar kom ik jullie tegen?

Je vindt Wannadive net ten zuiden van de luchthaven op het Grand Windsock Resort en net ten noorden van Kralendijk op het Eden Beach Resort.

Vertel eens wat meer over de shop bij Grand Windsock Resort.

Onze vestiging bij het Grand Windsock Resort is een volledig ingerichte duikschool. We hebben hier een kleine winkel met een geweldig aanbod aan duik- en snorkeluitrusting en leuke souvenirs om mee te nemen als herinnering aan een geweldige duikvakantie. Gasten kunnen hier duikflessen wisselen. De keuze is reuze; 10 liter/12 liter, nitrox/lucht, DIN of INT, we hebben het allemaal. Ook kunnen we technische duikers voorzien van verschillende gasmengsels. Wij bieden ook duikinstructeurs opleidingen aan. Dit doen we twee keer per jaar in samenwerking met Scuba Connection.

Kan ik bij Wannadive ook terecht voor een arrangement inclusief verblijf?

Ja! Er worden arrangementen samengesteld met Grand Windsock Resort, Belnem House en met enkele, zorgvuldig geselecteerde, heerlijk intieme resorts in de buurt. Kijk op onze website voor al onze actuele accommodatie partners. Weet je dat je bij Wannadive ook auto's kunt huren? Wij hebben speciale arrangementen voor luchtpakketten in combinatie met een auto!

'Bring back the fun' is Wannadive's slogan. Hoe vul je deze kreet in?

Het ultieme doel bij Wannadive is dat elke gast met een glimlach en fantastische herinneringen vertrekt. De focus ligt te alle tijden op onze gasten, veiligheid en 'fun' zijn onze belangrijkste pijlers.

Rebel en Grand Rebel zijn de namen van jullie

WANNADIVE Locaties: bij het Eden Beach Resort en Grand Windsock Resort
Contact: info@wannadive.com Website: www.wannadive.com

boten, welke duiklocaties doen jullie aan?

Met onze twee boten varen wij bijna dagelijks uit. Bonaire staat bekend als *shorediving paradise* dus veel duikplaatsen zijn vanaf de kant makkelijk bereikbaar. Wij streven ernaar om met onze bootduiken naar duikplekken te gaan die vanaf de kant niet bereikbaar zijn. Zo hebben we uiteraard het prachtige Klein Bonaire, maar zijn er ook een aantal plekken langs het grote eiland waar je vanaf de kant niet inkomt. Eén van de bootduikplekken die je niet zou mogen missen is *Carl's Hill* op Klein Bonaire.

Ik heb duikervaring, maar nog niet eerder op Bonaire gedoken. Kunnen jullie me meenemen naar mooie duikstekken?

Zeker weten. Onze gepassioneerde crew weet alle leuke duikplekken op Bonaire te vinden.

Je bent nooit uitgeleerd onder water, kan ik een leuke specialty volgen?

Naast de reguliere PADI-opleidingen bieden wij bijvoorbeeld de *Reef Renewal Specialty* cursus aan, zie dit als tuinieren met koraal. Ook kan je bij ons de *Invasive Lionfish Tracker Specialty* volgen, om de populatie van de invasieve koraalduivel in te perken.

Ik wil graag met mijn buddy iets speciaals doen, wat raad je ons aan?

Elke maand een paar dagen na volle maan vindt er een geweldige paringsdans plaats van de zogeheten mosselkreeftjes oftewel *Ostracods*. Dit fenomeen is te aanschouwen tijdens een nachtduik en kan het beste worden omschreven als *nature's own fireworks*. Voor een minuut of twintig bevindt je je in een soort sprookjesachtig tafereel van oneindig veel mini lichtjes, geproduceerd door de mosselkreeftjes. Echt een prachtig spektakel!

SCAN ME